

Sygn. akt II Ca 981/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 maja 2014 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Tomasz Szaj
Sędziowie:	SSO Wiesława Buczek - Markowska SSO Sławomir Krajewski (spr.)
Protokolant:	sekr. sądowy Małgorzata Idzikowska-Chrzęszczewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 21 maja 2014 roku w S.

sprawy z powództwa **B. M.**

przeciwko **B. G.**

o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego

na skutek apelacji wniesionej przez pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Stargardzie Szczecińskim

z dnia 25 kwietnia 2013 r., sygn. akt I C 731/11

- 1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I w ten sposób, że oddala powództwo;**
- 2. zasądza od powódki B. M. na rzecz pozwanego B. G. kwotę 738 (siedemset trzydzieści osiem) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.**

Sygn. akt II Ca 981/13

UZASADNIENIE

Powódka B. S. wniosła w dniu 24 listopada 2011 r. przeciwko pozwanemu B. G. pozew o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego - pkt VI postanowienia Sądu Rejonowego w Stargardzie Szczecińskim z dnia 23 czerwca 2004 roku (I Ns 1023/00), co do kwoty 9459,72 zł i odsetek ustawowych od tejże kwoty.

W uzasadnieniu podniosła, iż postanowieniem z dnia 23 czerwca 2004 roku, wydanym w sprawie o podział majątku zasądzono od niej na rzecz pozwanego splate. Na podstawie tego tytułu wykonawczego prowadzone jest postępowanie egzekucyjne. Pozwany złożył oświadczenie, iż zrzeka się dochodzenia od B. M. na kwotę 4500 zł należności głównej, a powódka przyjęła to zrzeczenie. W postępowaniu I C 252/09 zostało wykazane, iż oświadczenie o zrzeczeniu się tejże kwoty podpisał osobiście pozwany. Powódka otrzymała również od swej córki upoważnienie do odbioru alimentów

zasądzonych na jej rzecz. Analiza ugód z dnia 22 lutego 2005 roku prowadzi do wniosku, iż brak jest podstaw do kwestionowania ich ważności. Na etapie, gdy toczyło się postępowanie I C 252/09 powódka nie złożyła oświadczenia, iż zwolnienie z długu przyjmuje, a w związku z tym w świetle art. 508 kc zobowiązanie nie wygasło i zwolnienie z długu nie nastąpiło. Obecnie powódka przedłożyła takie oświadczenie wraz z dowodem doręczenia go pozwanemu.

Pozwany na rozprawie w dniu 15 marca 2012 roku wniósł o oddalenie powództwa. Podniósł, iż umowy zawierał ze swoją córką J. M., a nie z powódką. Przyznał, iż otrzymał od powódki oświadczenie, o którym mowa w pozwie, jednakże nie przyjmuje do wiadomości jego treści. Podkreślił, iż pamięta jaką miał intencję zawierając ugody z córką. Przyznał, iż prowadzi egzekucję na podstawie zwalczanego tytułu egzekucyjnego, jednakże fizycznie pieniędzy tych nie otrzymuje.

Wyrokiem z dnia 25 kwietnia 2013 roku Sąd Rejonowy w Stargardzie Szczecińskim (I C 731/11) pozbawił tytuł wykonawczy stanowiący pkt VI postanowienia Sądu Rejonowego w Stargardzie Szczecińskim z dnia 23 czerwca 2004 roku (I Ns 1023/00) wykonalności w całości (I); odstąpił od obciążania pozwanego kosztami procesu poniesionymi przez powódkę (II); przyznał od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Stargardzie Szczecińskim na rzecz radcy prawnego M. T. kwotę 1476 zł tytułem zwrotu kosztów pomocy prawnej udzielonej pozwanemu z urzędu (III).

Powyższe rozstrzygnięcia zapadły w oparciu o ustalony w następujący sposób stan faktyczny:

Postanowieniem z dnia 23 czerwca 2004 roku Sąd Rejonowy w Stargardzie Szczecińskim w sprawie I Ns 1023/00 dokonał podziału majątku wspólnego byłych małżonków B. M. i B. G. i w pkt VI zasądził od B. M. na rzecz B. G. tytułem spłaty kwotę 9459,72 zł płatną w terminie 6 miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia wraz z ustawowymi odsetkami. Postanowienie to stało się prawomocne z dniem 23 grudnia 2004 roku.

B. G. był zobowiązany wyrokiem sądowym do płacenia alimentów po 300 zł miesięcznie na rzecz córki jego i B. S., J. M. i z tego tytułu miał zaległości. Zastępczo alimenty do maja 2002 roku wypłacane były z funduszu alimentacyjnego.

Córka stron uzyskała orzeczenie zasądzające na jej rzecz alimenty od dziadków - rodziców pozwanego. Wówczas pozwany zaproponował córce, aby nie dochodziła od dziadków przyznanych na jej rzecz alimentów w łącznej kwocie 4500 zł, a on w zamian zrzeknie się kwoty 4500 zł przyznanej mu tytułem spłaty w związku z podziałem majątku wspólnego jego i B. M..

Ugodami z dnia 22 lutego 2005 roku, zawartymi między B. G. oraz J. M., uzgodniono, iż B. G. zrzeka kwot 1500 i 3000 zł od B. M., zasądzonych na jego rzecz tytułem spłaty w ramach podziału majątku postanowieniem wydanym w sprawie I Ns 1023/00. J. M. zrzekła się natomiast kwot 1500 i 3000 zł od E. G. zasądzonej tytułem alimentów przez Sąd Okręgowy Szczecinie wyrokiem z dnia 10 stycznia 2005 roku sygn. akt X RCa 356/04. Ugody te zostały podpisane przez B. G. i jego córkę.

W dniu 31 marca 2009 roku B. G. złożył do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Stargardzie Szczecińskim J. O. wniosek wszczęcie egzekucji przeciwko B. M. załączając do wniosku tytuł wykonawczy – postanowienie Sądu Rejonowego w Stargardzie Szczecińskim z dnia 23 czerwca 2004 roku (I Ns 1023/00), wraz z klauzulą wykonalności z dnia 06 stycznia 2009 roku, nadaną do punktu VI postanowienia.

Sąd Rejonowy w Stargardzie Szczecińskim wyrokiem z dnia 13 stycznia 2010 roku, w sprawie I C 252/09 oddalił powództwo B. M. o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego – pkt VI postanowienia z dnia 23 czerwca 2004 r. (I Ns 1023/00). Apelacja w tym zakresie została oddalona wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 13 maja 2010 roku (II Ca 383/10).

B. M. przesłała do B. G. pismo datowane na dzień 2 czerwca 2011 roku, w którym wskazała, iż skoro jako wierzyciel zwolnił ją z długu w kwocie 4500 zł, składając pisemne oświadczenie w ugodzie zawartej z J. M., to ona oświadcza, iż jako dłużnik owo zwolnienie z długu przyjmuje, a tym samym uważa, iż jej zobowiązanie wygasło w oparciu o art. 508 kc. Pismo to B. G. odebrał w dniu 6 czerwca 2011 roku.

Na dzień 18 kwietnia 2012 roku Komornik Sądowy w sprawie KM 894/09 wyegzekwował: kwotę 2301,52 zł, którą przekazał B. G. i kwotę 2716,15 zł, która została jako wierzytelność zajęta do sprawy KMP 16/97 i po potrąceniu kosztów przekazana B. M..

Na dzień 4 lutego 2013 roku w sprawie KM 894/09 wyegzekwowano od B. S. łącznie 11.832,09 zł, z której 2301,52 zł przekazano B. G., 337,48 zł zwrócono dłużniczce, 4140,01 zł zaksięgowano jako zajęta wierzytelność do sprawy alimentacyjnej KMP 16/97, zaś 3308,33 zł przekazana do depozytu sądowego.

Komornik Sądowy w sprawie KMP 16/97 prowadzonej z wniosku J. M. reprezentowanej przez B. S. przeciwko B. G. na podstawie tytułów wykonawczych wydanych w latach 1996 – 1999 zasądających od B. G. na rzecz J. M. alimenty przekazał po dniu 31 marca 2009 roku, na rzecz wierzycielki kwotę 3439,87 zł, zaś na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kwotę 799,25 zł.

J. M. nigdy nie wszczęła postępowania egzekucyjnego celem uzyskania kwot alimentów należnych jej od dziadka w kwocie 4500 zł o których mowa w ugodach z 22 lutego 2005 roku.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd pierwszej instancji uznał powództwo, oparte na art. 840 par. 1 pkt 2 kpc, za zasadne.

Wskazał, iż stan faktyczny sprawy jest w swoich podstawowych elementach bezsporny. Nie stanowiło sporu, że pozwany złożył do Komornika Sądowego wniosek o wszczęcie egzekucji przeciwko powódce załączając tytuł wykonawczy - postanowienie z dnia 23 czerwca 2004 roku (I Ns 1023/00), wraz z klauzulą wykonalności. Bezsporne jest, że na podstawie ww. tytułu wykonawczego prowadzone jest postępowanie egzekucyjne przeciwko powódce, a nadto, że po zakończeniu postępowania w sprawie I Ns 1023/00, ugodami z dnia 22 lutego 2005 roku zawartymi między pozwanym B. G. oraz J. M. uzgodniono, iż pozwany zrzeka się kwot 1500 i 3000 zł od powódki zasądzonych na jego rzecz tytułem spłaty w sprawie o podział majątku, a J. M. zrzeka się kwot 1500 i 3000 zł od E. G. wynikających z przyznanego jej świadczenia alimentacyjnego przez Sąd Okręgowy w Szczecinie wyrokiem z dnia 10 stycznia 2005 roku (XRCa 356/04). Pozwany nie kwestionował faktu podpisania tychże ugód, lecz początkowo podnosił, iż nie pamięta co miał na celu podpisując je. Przesłuchiwany przyznał, iż zamysłem jego i córki było, aby córka pozbawiła się możliwości dochodzenia alimentów od dziadka w łącznej kwocie 4500 zł, w zamian za co pozwany pozbawiał się możliwości egzekwowania przedmiotowego zwalczanego tytułu egzekucyjnego do kwoty 4500 zł.

Spór odnosi się jedynie do oceny prawnej tak ustalonego stanu faktycznego. Pozwany bowiem, zdaje się stać na stanowisku, iż nigdy w istocie nie zrzekł się kwoty 4500 zł, strona powodowa twierdzi natomiast, że do zrzeczenia się doszło i z uwagi dodatkowo na kwotę dotychczas wyegzekwowaną od powódki tytuł wykonawczy winien zostać w całości pozbawiony wykonalności.

Sąd za konieczne uznał ustalenie, czy po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, skutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane. Zdarzeniami w rozumieniu powyższego przepisu są okoliczności faktyczne, powodujące wygaśnięcie egzekwowanego zobowiązania lub niemożność jego egzekwowania. Do takich zdarzeń niweczających prawo lub je ubezwładniających zalicza się między innymi wykonanie zobowiązania, świadczenie w miejsce wypełnienia, potrącenie, odnowienie, niemożność świadczenia, za którą dłużnik nie odpowiada. Powyższy przepis w odniesieniu do orzeczeń sądowych wprowadza prekluzję co do zdarzeń zaszłych przed zamknięciem rozprawy, a zatem zanim jeszcze takie orzeczenie formalnie zostało wydane.

Sąd zważył, że powódka argumentowała, iż po wydaniu tytułu wykonawczego w postaci postanowienia z dnia 23 czerwca 2004 roku (I Ns 1023/00) w części dotyczącej kwoty 4500 zł roszczenie wygasło bowiem pozwany zrzekł się od powódki łącznie kwoty 4500 zł wynikającej z przyznanej mu spłaty.

W ocenie Sądu I instancji ugody, na które powołuje się powódka są ważne. Zgodnie z treścią art. 353¹ kc strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Przepis art. 58 § 2 kc stanowiąc, iż

nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego, wyznacza dopuszczalne granice treści czynności prawnej, a art. 5 kc stanowiąc, iż nie można czynić ze swego prawa użytku, który by był sprzeczny ze społeczno - gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współżycia społecznego, gdyż takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony. Zdaniem Sądu analiza ugód z dnia 22 lutego 2005 roku prowadzi do wniosku, iż brak jest jakichkolwiek podstaw do kwestionowania ich ważności z uwagi na ich sprzeczność z właściwością stosunku łączącego strony, postanowieniami ustawy, czy też zasadami współżycia społecznego.

Sąd zauważył, że wprawdzie powódka nie była stroną zawartych przez pozwanego z J. M. ugód, jednakże z ich treści jednoznacznie wynika, iż wolą pozwanego było zrzeczenie się możliwości dochodzenia kwoty 4500 zł od powódki - w zamian za zrzeczenie się możliwości dochodzenia tożsamej kwoty przez J. M. od zobowiązanego alimentacyjnie ojca pozwanego.

Zgodnie z art. 508 kc zobowiązanie wygasa, gdy wierzyciel zwalnia dłużnika z długu, a dłużnik zwolnienie przyjmuje. Sąd zważył, że pismem z dnia 2 czerwca 2011 roku, które pozwany odebrał w dniu 6 czerwca 2011 roku powódka oświadczyła mu jako swemu wierzycielowi, iż akceptuje jego zrzeczenie się roszczenia w zakresie kwoty 4500 zł. Wprawdzie pozwany deprecjonował znaczenie tegoż oświadczenia i jego skuteczność, jednakże stanowi ono oświadczenie woli powódki, złożone pozwanemu w chwili, gdy do niego dotarło i wywołuje skutki niezależnie od woli adresata.

Reasumując, w ocenie Sądu pierwszej instancji zaszło zdarzenie wskazane w art. 840 § 1 pkt 2 kpc, powodującego częściowe wygaśnięcie zobowiązania B. M..

Z uwagi na powyższe oraz fakt, iż w toku egzekucji w sprawie KM 894/09 Komornik pobrał od powódki po odliczeniu opłat egzekucyjnych kwotę ponad 10.000 zł, możliwość dalszego prowadzenia egzekucji na podstawie zwalczanego tytułu egzekucyjnego nie może się ostać.

Mając na uwadze powyższe orzeczono jak w sentencji wyroku, przy czym o kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 102 kpc, z uwagi na trudną sytuację materialną pozwanego zwolnionego od kosztów sądowych, utrzymującego się jedynie z zasiłków.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł pozwany i zaskarżając wyrok w części, tj. co do pkt I, wniósł o jego zmianę, poprzez oddalenie powództwa i zasądzenie na rzecz pozwanego kosztów postępowania za obie instancje, z uwzględnieniem kosztów zastępstwa radcowskiego.

Skarżący zarzucił Sądowi pierwszej instancji naruszenie art. 6 kc, poprzez przyjęcie, że pozwany w sposób niewystarczający wykazał zasadność swoich roszczeń, a nadto przepisów postępowania, tj. art. 233 kpc. poprzez sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego materiału dowodowego polegającą na przyjęciu, iż pozwany nie wykazał zasadności swoich roszczeń i wreszcie przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów, poprzez wskazanie, iż przedłożone dowody są niewystarczające dla stwierdzenia zasadności stanowiska procesowego pozwanego, przy jednoczesnym uznaniu wyłącznie prymatu twierdzeniom powódki.

W uzasadnieniu apelujący podniósł, że wbrew stanowisku Sądu pierwszej instancji, zarówno do odpowiedzi na pozew oraz do pism procesowych załączono wszelkie dokumenty wskazujące na zasadność twierdzeń pozwanego. Sąd orzekający w sprawie ograniczył się jedynie do przesłuchania pozwanego w charakterze strony. W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku odniósł się do nich jedynie oceniając je jako niewystarczające i wskazujące na zasadność roszczeń powódki.

Podkreślił, iż przy prawidłowym odczytaniu przepisu art. 217 § 2 kpc chodzi w nim nie o analizę stopnia wyjaśnienia w sprawie wszystkich okoliczności spornych, a jedynie o to, że strona zbędnie usiłuje nadal dowodzić tego, co już zostało na jej korzyść wykazane dotychczasowymi dowodami. Niedopuszczalne jest pominięcie zaofiarowanych środków dowodowych z powołaniem się na wyjaśnienie sprawy, jeżeli ocena dotychczasowych dowodów prowadzi

w przekonaniu sądu, do wniosków niekorzystnych dla strony powołującej dalsze dowody. Ocena sądu, czy przeprowadzenie rozprawy odnośnie do konkretnych dowodów, nie może być dowolna i musi uwzględniać wszystkie okoliczności konkretnego przypadku.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja okazała się zasadna, choć z innych przyczyn, niż wskazane w jej treści.

W okolicznościach sprawy powódka powoływała się przede wszystkim na zawarcie z pozwanym umowy o częściowym - co do kwoty 4500 zł, zwolnieniu jej z długu, gdzie świadczenie woli pozwanego w tym przedmiocie, stanowiące element umowy typizowanej w art. 508 kc, zostało przez niego złożone w ramach dwóch ugód z dnia 22 lutego 2005 roku.

Powódka wskazała przy tym, że te same ugody były podstawą jej wcześniejszego powództwa przeciwegzekucyjnego - w sprawie I C 252/09 Sądu Rejonowego w Stargardzie Szczecińskim, z tym, że zaistniała w sprawie nowa okoliczność, w postaci złożenia przez nią pisemnego oświadczenia z dnia 2 czerwca 2011 roku o przyjęciu zwolnienia z długu w kwocie 4500 zł, zawartego w tych ugodach - w trybie art. 508 kc, doręzonego pozwanemu.

Tak określona nowo zaistniała okoliczność, w świetle przysługującego wyrokowi Sądu Rejonowego w Stargardzie Szczecińskim z dnia 13 stycznia 2010 roku, sygn. akt I C 252/09, w zakresie oddalenia powództwa, przyniotu prawomocności materialnej, pozostaje jednak bez znaczenia i wpływu na zasadność aktualnie rozpoznawanego powództwa.

Zgodnie z art. 365 § 1 kpc orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. W wyroku z dnia 08 marca 2010 roku (II PK 258/09, LEX nr 589980) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że prawomocność materialna, w którą wyposażone są w procesie, oprócz rozstrzygających sprawę co do istoty wyroków, orzeczenia proceduralne, wyraża nakaz przyjmowania, że w danej sytuacji stan prawny przedstawia się tak, jak to wynika z zawartego w orzeczeniu rozstrzygnięcia.

Z kolei w wyroku z dnia 21 kwietnia 2010 roku (V CSK 356/09, LEX nr 584211) wprost stwierdzono, że sąd nie jest związany zarówno ustaleniami faktycznymi poczynionymi w innej sprawie, jak i poglądami prawnymi wyrażonymi w uzasadnieniu zapadłego w niej wyroku.

Dla zdekodowania owego zakresu prawomocności materialnej niezbędnym jest jednak odniesienie się do okoliczności wskazywanych przez stronę powodową, w których właśnie nastąpiło ustalenie owego stanu prawnego.

Przypomnienia wymaga, że powódka w poprzedniej sprawie opierała swe powództwo na tych samych dwóch ugodach z dnia 22 lutego 2005 roku, a co więcej w apelacji od wyroku z dnia 13 stycznia 2010 roku, powoływała się na przyjęcie zwolnienia z długu i zawarcie w ten sposób umowy z pozwanym w trybie art. 508 kc. Miało to nastąpić także poprzez złożenie pozwu w tej sprawie, z powołaniem się na to zwolnienie z długu.

W tym miejscu podkreślenia wymaga, że przyjmuje się, że oświadczenie woli może zostać złożone drugiej stronie danego stosunku prawnego, także poprzez złożenie pozwu z powołaniem się na okoliczności stanowiące przedmiot takiego oświadczenia woli i do złożenia takiego oświadczenia woli dochodzi poprzez doręczenie pozwu pozwanemu.

Jakkolwiek, więc Sąd Okręgowy w Szczecinie w wyroku z dnia 13 maja 2010 roku, sygn. akt II Ca 383/10, okoliczności tej nie rozważał, uznając, że w przypadku obu ugód nie można przyjąć, iż zostało w nich zawarte oświadczenie woli pozwanego skierowane do osób stojących poza tym porozumieniem - konkretnie powódki, to jednak należy uznać, że skoro już wówczas możliwym było przyjęcie, że powódka złożyła oświadczenie woli o przyjęciu zwolnienia z długu, to nie jest obecnie dopuszczalnym, sprzecznie z tymże wyrokiem, przyjmowanie, że w drodze zawarcia tych ugód doszło do zwolnienia z długu powódki co do kwoty 4500 zł. Niczego nie zmienia powtórzenie przez nią ww. oświadczenia, zawarte w piśmie z dnia 2 czerwca 2011 roku.

Podobnie bezpodstawnie Sąd Rejonowy uznał, że podstawę do pozbawiania wykonalności tytułu wykonawczego, może stanowić wyegzekwowanie w ramach postępowania egzekucyjnego, prowadzonego na podstawie tego tytułu wykonawczego, konkretnych kwot na rzecz pozwanego wierzyciela. Za równoznaczne z takim wyegzekwowaniem potraktowane musi być zajęcie egzekwowanej wierzytelności dokonane w innym postępowaniu egzekucyjnym gdzie ten wierzyciel - tu pozwany, występuje w charakterze dłużnika.

Takie wyegzekwowanie, choć w istocie prowadzi do wygaśnięcia wierzytelności, nie może być uznawane za zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło, a także spełnienie świadczenia, które nastąpiło po zamknięciu rozprawy - w rozumieniu art. 840 § 1 pkt 2 kpc.

Jeżeli dłużnik uważa, że doszło do wyegzekwowania całości wierzytelności objętych tytułem wykonawczym, to może w ramach postępowania egzekucyjnego domagać się stwierdzenia zakończenia egzekucji w trybie art. 816 kpc, względnie jeżeli doszło do egzekucji kwot wyższych od objętych tytułem, służy mu prawo wytoczenia powództwa o zwrot świadczenia nienależnego, względnie powództwa odszkodowawczego, w trybie art. 415 kc.

Na marginesie wskazać można, że Sąd Rejonowy nie dokonał żadnego rozliczenia wyegzekwowanych na rzecz pozwanego kwot, w tym w szczególności uwzględniającego okoliczność, że przedmiotem egzekucji są także odsetki za opóźnienie od kwoty 9459,72 zł od dnia 24 czerwca 2005 roku.

Mając na uwadze wszystko powyższe, na podstawie art. 386 § 1 kpc, orzeczono jak w punkcie 1 sentencji wyroku.

Orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego zapadło na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc, w zw. z art. 99 kpc i art. 108 § 1 kpc, przy uwzględnieniu konieczności uznania powódki za przegrywającą to postępowanie i wysokości jego kosztów poniesionych przez pozwanego, w postaci wynagrodzenia jego pełnomocnika procesowego, które ze względu na świadczenie pomocy prawnej z urzędu, zostało podwyższone o podatek VAT.